BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINI INNOVATSION PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLAR

Andijon chet tillari instituti tadqiqotchisi
Mavluda Abduraimova Anvarbek qizi
mavludaabduraimova81@gmail.com
https://orcid.org/0009-0000-9147-6917

Bugungi kunda ta'lim tizimida yuz berayotgan globallashuv, raqamlashtirish va innovatsion jarayonlar pedagog kadrlarni tayyorlash mazmuni va metodikasini tubdan takomillashtirishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o'qitish sifatini oshirish, ta'lim oluvchilarning kommunikativ, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish bo'lajak ingliz tili o'qituvchilariga qo'yiladigan kasbiy talablarni yanada kuchaytirmoqda. Shu nuqtayi nazardan, bo'lajak mutaxassislarni nafaqat mavjud pedagogik faoliyatni amalga oshirishga, balki ta'lim jarayoniga yangiliklarni mustaqil ravishda joriy etish, pedagogik muammolarni innovatsion yondashuv asosida hal qilish va o'z kasbiy faoliyatini muntazam takomillashtirishga tayyorlash muhim pedagogik vazifalardan biriga aylanmoqda.

O'zbekistonda ta'lim sifatini oshirish, pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish va ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ***hisoblanadi. "O'zbekiston – 2026" strategiyasida 2026-yilgacha "Ibrat farzandlari"*** loyihasi orqali xorijiy tillarni bepul onlayn o'rganuvchi yoshlar sonini 3 million nafardan 7 million nafarga, kasb-hunar va xorijiy tillarga o'qitiladigan fuqarolar sonini 220 mingdan 2 million nafarga, xalqaro til imtihonlari xarajatlari qoplab beriladigan yoshlar sonini 15 mingdan 90 ming nafarga yetkazish maqsadlari belgilangan.[1] Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim tashkilotlariga jalb etiladigan

xorijiy til mutaxassislarining yillik sonini 500 nafardan 1000 nafarga yetkazish, "2+6" dasturi orqali xorijiy tillarga qamrab olinadigan yoshlar sonini esa 100 ming nafarga chiqarish ko'zda tutilgan.[2]

Mazkur ko'rsatkichlar ingliz tili o'qituvchisidan faqat til bilimiga ega bo'lishni emas, balki raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, kreativ va tanqidiy fikrlash hamda innovatsion pedagogik faoliyatni tashkil etish kompetensiyalariga ega bo'lishni talab etadi. Bu ehtiyoj amaliy natijalar bilan ham tasdiqlanadi: 2023/2024-o'quv yilining yakuniga ko'ra xorijiy mutaxassislar jalb qilingan 500 ta maktabda o'quvchilarning xorijiy tillarni egallash darajasi o'rtacha 5 foizdan 15 foizgacha oshgan, xalqaro til sertifikatini olgan o'quvchilar soni esa 8951 nafarga yetib, 2023-yildagi 5296 nafarga nisbatan 1,4 baravar ko'paygan.[3]

Innovatsion pedagogik faoliyat o'qituvchining ta'lim jarayonidagi mavjud yondashuvlarni takrorlash bilangina cheklanmay, pedagogik faoliyat mazmuni, shakl va metodlarini yangilash, yangi pedagogik g'oyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, ta'lim natijalarini tahlil qilish hamda o'z faoliyatini refleksiv asosda takomillashtirish qobiliyatini nazarda tutadi. Shu sababli bo'lajak ingliz tili o'qituvchisining innovatsion faoliyatga tayyorgarligi uning kasbiy bilimlari bilan bir qatorda innovatsion fikrlashi, ijodkorligi, pedagogik tashabbuskorligi, raqamli kompetentligi, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishi va pedagogik faoliyat natijalarini baholay olish ko'nikmalari bilan belgilanadi.[4]

Mavjud xorijiy va mahalliy pedagogik tadqiqotlarda o'qituvchi kasbiy rivojlanishi, refleksiv faoliyat, konstruktivistik ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv va raqamli pedagogika masalalari keng yoritilgan bo'lsa-da, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini aynan innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonining motivatsion, kognitiv, operatsion-faoliyat va refleksiv komponentlarini o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalasi hozircha yagona pedagogik tizim sifatida yetarlicha kompleks yoritilmagan. Muammoning dolzarbligi, bir tomondan, oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak

o'qituvchilarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligiga qo'yilayotgan talablarning ortib borayotgani, ikkinchi tomondan esa mazkur tayyorgarlikni ta'minlovchi metodik mexanizmlarning zamonaviy ta'lim ehtiyojlariga to'liq moslashtirilmaganligi o'rtasidagi ziddiyat bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijasida bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashning samaradorligini ta'minlovchi asosiy pedagogik shart-sharoitlar sifatida quyidagilar aniqlandi:

innovatsion ta'lim muhitini yaratish;

amaliyotga yo'naltirilgan topshiriqlar tizimini ishlab chiqish;

raqamli pedagogik vositalardan maqsadli foydalanish;

loyiha va muammoli ta'limni integratsiyalash;

refleksiv faoliyatni muntazam tashkil etish.[5]

Metodikaning amaliy tadbiqi bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorgarligini shakllantirishga yo'naltirilgan motivatsion, kognitiv, faoliyatga yo'naltirilgan va refleksiv komponentlar asosida tashkil etiladi. Bunda muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, case-study, flipped classroom, hamkorlikda o'qitish, raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish hamda pedagogik refleksiya metodlaridan kompleks foydalanish nazarda tutiladi. Metodikaning amaliy samaradorligini aniqlashda bo'lajak o'qituvchilarning tayyorgarligi yuqori, o'rta va past darajalar bo'yicha baholanishi, natijalar tajriba va nazorat guruhlari kesimida qiyosiy tahlil qilinishi mumkin, bu esa taklif etilayotgan metodikaning samaradorligini obyektiv pedagogik va statistik mezonlar asosida aniqlash imkonini beradi.

Ishlab chiqilgan metodik yondashuvni oliy ta'lim muassasalarining pedagogik yo'nalishlarida, xususan "Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili)", "Ingliz tili o'qitish metodikasi", "Pedagogika" va turdosh fanlarni o'qitish jarayonida qo'llash mumkin. Taklif etilayotgan metodika bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik g'oyalarni ishlab chiqish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini tanlash va

amaliyotga tatbiq etish, o'quv jarayonini mustaqil loyihalash, pedagogik muammolarni ijodiy hal etish va o'z faoliyatini refleksiv baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.[6]

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlashning zamonaviy oliy pedagogik ta'limning muhim vazifalaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Ta'limning raqamlashtirilishi, yangi pedagogik texnologiyalarning jadal rivojlanishi va xorijiy tillarni o'qitishga bo'lgan ehtiyojning ortishi o'qituvchining innovatsion faoliyatga tayyorgarligini kasbiy kompetentlikning muhim tarkibiy qismi sifatida qarashni talab etmoqda. Tayyorgarlik jarayonini faqat nazariy bilimlarni egallash bilan cheklamasdan, "motivatsiya – bilim – amaliy faoliyat – refleksiya" uzviyligi asosida tashkil etish zarur. Bunday yondashuv bo'lajak mutaxassisda innovatsion pedagogik faoliyatni mustaqil loyihalash, yangi pedagogik texnologiyalarni tanlash, ularni ta'lim jarayoniga moslashtirish va natijadorligini baholash kompetensiyalarini shakllantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qarori. Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish va xorijiy tillarni o'qitish sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2021.
4. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006. – 158 b.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006. – 261 b.

6. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008. – 180 b.